

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondențele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ”
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale concurse edite etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la
” ” ” pe 1/2 an 5 ”	de cuvinte 6 cor, până la 200 de cuvinte 8 cor.	ADMINISTRAȚIA
” România și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
” ” ” pe 1 an 7 ”		

Psihologia

în însemnătatea ei pentru deșteptarea, cultivarea și înaintarea vieții religioase

II. Simțire

(Urmare)

Dacă voim așadar să desceptăm, cultivăm și să înaintăm simțeminte religioase, apoi o putem face numai prin desceptarea, cultivarea și înaintarea ideilor religioase. Spre a ilustra aceasta, vom lua un exemplu, ne vom restringe la un teren mărginit alui vieții religioase, dară într'una la cel mai însemnat, un teren, care în înțelesul adevărat al cuvântului este merit a descepta viața religioasă, a o cultiva și a o înainta, adevă casa Domnului. Noi voim să vedem, ce datorie rezultă din legile psihologice constatate în privința simțemintelor pentru purtarea noastră în biserică.

Noi aflăm, că și în privința simțemintelor religioase trebuie să ne suim în treapta cea dintâiu, dacă voim să ajungem în a doaua. Treapta cea dintâiu sunt simțirile, sunt simțemintele sensuale. Dintre aceste se apropie de simțemintele religioase mai mult de cât ori-cari simțeminte acele simțeminte, cari le numim estetice, așa încât afară de simțemintele religioase nici un fel de simțeminte nu înrîuresc în mod așa de înălțătoriu asupra sufletului nostru ca simțemintele estetice.

De aceea biserică din timpurile cele mai vechi se folosia de „frumosul”, de arte, spre sprijinirea scopului urmărit. Motivul era și este în genere altul, motivul era legea scrisă în inimile noastre, că noi pre cel-ce'l onorăm și-l iubim mai pe sus de toate, îl și împodobim cu cele mai frumoase. Dară nime nu poate nega, că frumosul, aplecat în serviciul bisericeii, sprijinesce desceptarea, cultivarea și înaintarea simțemintelor religioase.

De aceea căutau creștinii din timpurile cele mai vechi să zidească biserică în locul cel mai frumos. La zidire nu se mulțemiau să zidească un edificiu, care să-i scutească numai de ploaie, arșiță, frig, ci o zideau după gustul și după puterile lor ca cel mai frumos edificiu.

Nu de mărimea, nu de bogăția edificiului este vorba aici, ci de gustul estetic, căci o biserică poate să fie mică, de lemn, dară zidită cu gust, pecând alta poate să fie mare, de peatră, dară fără ori-ce gust estetic.

Legilor estetice trebuie să li corăspundă și întocmirea și împodobirea interiorului bisericeii. Cu cât mai bine i-sa nemirit decorarea cu atât mai bună impresiune face biserică asupra celui-ce întră întrinsa, cu atât mai mult i-se dispune sufletul la simțeminte religioase. Înșă cumcă nici biserică cea mai frumoasă nu produce efeptul dorit, dacă nu e ținută curată, se înțelege de sine.

Amăsurat demnității funcțiunii, care o face preotul, biserică a întrodus ornate, cari trebuie să le îmbrace preotul la plinirea serviciului dumnezeesc. Ele contribue mult la rădicarea cultului. Înșă scopul, care l-a căutat biserică cu ornămintele, nu se ajunge, dacă ele-s rupte, sau dacă-s ținute necurate. În așa un caz află loc cele contrare.

Dacă cele neînsuflețite au așa o înrîurintă asupra celor ce întră în biserică, cu cât mai mare trebuie să fie înrîurinta, dacă preotul cu demnitatea recerută plinesce șervițul dumnezeesc!

Și credincioșii sunt dători cu purtarea lor în biserică să contribue reciproc la deșteptarea și cultivarea simțemintelor religioase. Noi am văzut sus, cât de mobile sunt ideile noastre, dară noi într'una am și auzit, că simțemintele stau strînsă în legătură cu ideile. Deci dacă cineva din cei-ce sunt de față în biserică, în loc să ia parte la serviciul dumnezeesc, vorbece cu altul, se petrece, apoi ceialalți credincioși

sunt tulburati în cugetările și simțimentele lor religioase. Dacă omul cu simț de dreptate vede, că cui-va i-se face o nedreptate, apoi se simțesece jignit în simțimentul său de dreptate; dacă cel-ce este iubitor de adevăr, îl aude pre cineva mințind fără rușine, apoi se îndignează; dacă omul evlavios vede în biserică, că unii dintre cei-ce sunt de față, nu numai că nu iau parte la serviciul dumnezeesc, ci vorbesc între olaltă, rîd apoi, se simțesece vătămât în simțimentele sale religioase.

Ori-ce mișcare, ori-ce întoarcere în biserică ar trebui să arate, că valoarea ascriem locului, în care stăm, cuvintelor, ce le auzim, funcțiunilor, ce le vedem.

Chiar oamenii de altă confesiune se scandalisază, dacă vîd, că față cu lucrurile și funcțiunile cele sante ne purtăm fără semn cât de mic de pietate.

Este cu puțință, că mulți, corespunzînd acestor cerințe ale bisericii, își vor împune frîu că vor corespunde legalității, că vor păstra forma cea estorioară. Dară deși așa o purtare, ea în de ea, este fără de ori-ce preț totu-ș o putem privi ca un paș înainte în calea spre bine. Căci mai întăiu celor evlavioși nu li-se va da scîndelă; iară al doilea, dacă ast-fel de oameni s'au deșeptat întratata, că s'au rădicat în treapta cea dintăiu, apoi cu atăt mai ușor se vor sufi și în treapta a doaua. Dacă așa un om îi va vede pe alții împregiuru-i, rugăndu-se cu sinceritate și cu frica Domnului, apoi i-se poate aprinde inima și lui de acest foc sânt, se poate să fie răpit și el de acest spirit. El poate veni la conșiență, la cunoșiența stării sale. Și aceasta este calea rădicării spirituale.

Simțimentele sunt așa-dară o parte fințială a vieții noastre religioase, trebuie deci să le cultivăm și să le înăintăm. Însă simțimente și nu afecte! Acestea din urmă sunt stări anormale, bolnăvicioase. Afectele ruinează cu timp nu numai trupul, ci și spiritul. E drept, noi numim religiunea și „frica lui Dumnezeu“, și viața religioasă „viața cu frica Domnului“, dară sub această frică nu înțologem noi creștinii frica selavilor, frica sau spaima, care ne face să ni perdem mințea, ci sub această frică înțologem frica cea fiiască, frica ca nu cum-va prin fapte, cuvinte sau chiar numai prin gînduri să-l vătămăm pe cel-ce suntem datorii a-l iubi mai pe sus de toate. Fîind creștinul conșciut, că stă față cu Dumnezeu în referința copilului față cu tatăl său, se cuvine ca creștinul să fiă totde-una plin de încredere, de simțimente înălțătoare, de voiă bună. Numai de păcatele sale să se întristeze omul. Voiă cea bună a creștinului să-și aibă rădicina în credința, că celor-ce iubesc pe Dum-

nezeu, toate li sunt spre bine, că dacă Dumnezeu este cu noi, nu avem a ne teme de nime.

Urmările afectelor religioase sunt desparerea, smintirea etc.

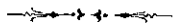
A cultiva efecte religioase este o rătăcire, ca feluritele ideo religioase false, de cari ni istorisesece istoria religianilor. Și în ziua de astă-zi esistă multe religii, cari învață al cinsti pe Dumnezeu prin afecte. O descriere a așa unui cult dumnezeesc ni dă Alteța Sa imperială, prințul de coroană Rudolf în opul său »*Eine Orientreise*«. Fîind adecă Alteța Sa la Cairo, și-a esprimit dorința a vedea, cum îl adoară pe Dumnezeu dervișii, așa numiți învêrtitori, un fel de monachi ai islamului. Ei o fac cu aceea, că cîntând musica, se învêrtesc în acela-și loc pînă la ecstasă. Însă să lăsăm să vorbească inaltul autor însu-și: „Kaum wären die ersten Töne der Musik erschallt, als alle die Männer in den Kreis traten, sich nochmals vor dem Greis verneigten und nun zu drehen begannen. Keiner berührte den andern, jeder blieb auf seinem Platze: zuerst langsam, dann immer schneller kamen sie in Bewegung, die lagen Röcke standen fast wagrecht in die Höhe, die Musik wurde rauschender und wilder, die Gesichter fanatischer: wie die Kreisel sausten sie auf Ort und Stelle herum, beide Hände weggespreizt, die eine mit dem Rücken nach aufwärts geballt, die andere offen, die innere Fläche zeigend. Das bedeutet: Die Rechte führt das Schwert für den Glauben, die Linke fleht Gott um seine Gaben an.“

Blosses Zusehen kann einen Schwindelanfall hervorrufen, dabei läuft es dem Europäer schaurig kalt über den Rücken; dieser Grad von Fanatismus ist in der That unheimlich. Ohne im mindesten zu zucken, immer in derselben Haltung drohen sich diese Leute mit unglaublicher Schnelligkeit. Die Gesichtszüge sind krampfhaft verzerrt; die Augen nach Aufwärts verdreht, die magern Hände und bleichen Wangen, umrahmt von kurzen, nach türkischer Art geschnittenen Bärten, tragen die ekelhaften Spuren der durch diese Entartung des religiösen Sinnes hervorgerufenen Nervenzerrüttung. Ein alter Mann, in seiner Tracht ähnlich dem noch immer hockenden Oberpriester, schlich zwischen den sich drehenden Derwischen herum, ihre Bewegungen kontrollierend. Sehr lange währte die erste Andacht, dann verstummte die Musik; bleich und unter krankhaften Zuckungen trachteten alle so rasch als möglich als Stütze die Wand zu erreichen und begleitet von tiefen Verbeugungen wurde abermals ein Gebet gesprochen; hierauf fiel die Musik ein und das Drehen begann von Neuem.“

Pe cînd rugăciunea, dacă se roagă omul cu demitate și cu reverință, are efect înălțătoriu nu numai asupra sufletului lui, ci și asupra sufle-

tului celui-ce vede și privește, desceaptă nisce schimosiri ca aceste, ce le-au descris Alteța Sa imperială, numai neplăcere și ură; omul e mulțămît, dacă nu mai vede așa un lucru. Așa o adorare a lui Dumnezeu ar fi și în contra spiritului religiei creștinesci. Această ne învață că Dumnezeu este Tatăl nostru și cum-că fie-care om este aproapele nostru, pe care după porunca lui Isus suntem dători a-l iubi ca pe noi înși-ne. După religiuena noastră nu ne este așa-dară ertat a cultiva simțeminte de ură și fanatism, ba noi creștinii suntem dători a priveghia, ca ast-fel de simțiminte nici să nu se nască în inimile noastre.

(Va urma)

Viața plantelor

Nutrirea plantelor

Pentru-ca planta să se desvoalte e de lipsă să împortate alimente, cari servesc drept material la clădirea corpului plantei. Aceste alimente ca să fie asimilabile, trebuie să fie sau în stare lichidă. Sau în stare aierică. Cele solide pentru-ca să fie asimilabile, trebuie să fie solubile în apă.

A durat mult timp, până când s'a putut constata, că de cari alimente are planta neapărat trebuință, adevă fără de cari nu s'ar putea desvolta. Analisa chimică a pregătit calea s'a aflat ce fel de alimente poate importa planta, fără a fi putut rezolva chestiunea, din cari materii are planta neapărat trebuință. Chestiunea aceasta numai atunci s'a putut rezolvi, resp. s'a rezolvat după-ce pre temelul unui infinit șir de experimentări, făcute cu diferite plante, silindu-le să crească în diferite materii, soluțiuni, cărora putem adauge ori subtrage una sau alta dintre materii, pentru a afla, dacă planta are trebuință de ea sau ba. După multe încercări azi să știe, că planta mai nainte de toate are trebuință de apă (H_2O), care și formează partea principală a corpului plantei. Cantitatea ei în singuraticile organe ale plantei variază, însă totuși cantitatea ei medie e de 40%, 80%, 85%, ba la organe foarte succulente chiar și 90%.

Dacă espunem corpul plantei unei temperaturi durabile de 100°—110° C. apa dispare prin evaporare. Cea-ce rămâne în derept să numește *materia sacă* a corpului plantei. Materia sacă se consitue din materii organice și din materii anorganice. Materiile organice sunt compuse *C(carbon)*, *H(hidrogen)*, *O(oxigen)*, *N(nitrogen)*, și din *S(sulfur)*. Materiile organice prin ardere dispar în formă de vapori de apă, în formă de amoniac și în formă de acid carbonic. Numai pucioasa rămâne înderept în cenusă, din care nu lipsesc nici odată următoarele elemente: *K(kalium)*, *Na(natrium)*, *Ca(calcium)*, *Mg(magnesium)*, *Fe(ferul)*, *P(fosfor)*. Cantitatea cenușei variază la diferite plante:

La ierburi de livadă: 5% — 15%
la trifoi și alte nutrețuri: 4% — 12%

la plante rădăcinoase (morecavi, sfeclă etc.): 3% — 10%
la frunze de sfeclă: 5% — 18%
la paie: 4% — 9%
la pleavă: 9% — 18%
la plante textile și comerciale: 2% — 26%
la semințe: 1% — 10%
la plante lemnoase: 0,2% — 4%
la coajă: 1% — 8%.

Asimilarea acidului carbonic și al apei și produsele acestei asimilări.

Locul, unde în corpul plantei se produce prima materie organică, sunt celulele pline de clorofil ale mesofilului din frunze. Clorofilul se află în protoplasmă în formă de grăunțe verzi. Grăunțele se desvoaltă din protoplasmă, dar numai la lumină. La început ele sunt galbene și se numesc grăunțe *de etiolin* sau *xantofil*. La plante, cari se desvoaltă în întunecare, nu se desvoaltă decât grăunțe de etiolin sau xantofil. În lăuntru grăunțelor de clorofil se produce prima materie organică: *Amilul* sau *amidonul* așa, că se descompune acidul carbonic luat din aer și apa importată din pământ. Din elementele constitutive ale acestor 2 materii se compune amilul, care după cum șcim, este compus din C, H, și O. Numai plante, cari conțin clorofil pot produce materie organică, până când toate celelalte, cari nu sunt verzi sunt avisate a se nutri cu materii, pre cari le află deagata, precum sunt: Ciupercile, bureții și toate *plantile criptogame*, afară de *ferigi*, cari sunt pline de clorofil și *mușchii*, cari contin puțin clorofil. Celula plină de clorofil, capabilă de asimilare, numai atunci poate produce amil, primul product organic, *dacă celula e luminată*. Lumina este neîncunjurat de lipsă la producerea de substanță organică, însă nu toate plantele recer aceeaș intensitate de lumină. Plantele noastre economice mai toate recer multă lumină, recer o insolațiune perfectă și cu cât aceasta este mai durabilă, cu atât mai mare este efectul, până când plantele din pădure sau cel puțin cele mai multe, nu recer decât lumină difusă, ba unora le priesce umbra, mai vîrtos până sunt tinere, precum este bradul și fagul, ba și unele plante economice, d. e. trifoiul și lucerna trebuie să le sămănăm scutite de alte plante, d. e. de ovės sau orz.

Dacă observăm cu băgare de samă asimilațiunea în diferitele colori ale *spectrului solar*, vom vedea, că asimilațiunea este mai energică în partea cea mai luminoasă a razelor *galbene*. De aici spre roșu și spre vioriu scade energia. Pentru ca să se producă amil, afară de lumină se mai recere și oare-care grad de căldură. Și în privința aceasta diferitele plante difer, unele recerând căldură mai mare, altele mai mică, unele chiar căldură minimală, precum d. e. mușchii. Subtrăgînd unei plante lumina, amilul produs imediat dispare și dacă o plantă petrece un timp mai îndelungat în întunecare sau în umbră, își perde tot amilul

aşa zicând pierde de foame. Între astfel de împrejurări frunzele îngălbinesc, pentru că după cum văzurăm, nu se produc grăunțe de clorofil, ci de etiolin — dar nu numai că frunzele rămân galbene, ci mai observăm și o dezvoltare abnormală a tulpinei, întrucât tulpina se lungese într-un mod abnormal, însă rămâne subțire. Etiolisarea și în urma acesteia și amintita dezvoltare abnormală o observăm și la plantele economice sămănate prea des, sau la cele pline de buruieni. Dezvoltarea abnormală a acestora este cauza, că ele cad mai de multe ori. Cari procesuri chimice decurg în lăuntrul celulei pline de clorofil atunci, când intrînsa sub influința luminii din acid carbonic și din apă se produc materii organice: *Amil, zahar, unsoare* (oleu), nu știm până acuma. Un singur lucru e cert, că se întîmplă un proces de reducere, de oarece celula dă din sine o cantitate însemnată de O. Despre aceasta ne putem convinge prin un experiment foarte simplu. Dacă punem un ram cu frunze în apă, care conține acid carbonic și-l expunem soarelui, observăm, că în scurt timp frunzele sunt acoperite cu beșicuțe mici, cari devin mai mari și în fine se înalță către nivel și le putem aduna într'un cilindru. Dacă cercetăm gazul, îl aflăm că este oxigen. Cantitatea oxigenului, ce se dă afară din celulă la asimilare, corespunde perfect oxigenului ajuns în celulă sub formă de acid carbonic (CO₂), prin urmare acest oxigen se dă afară în urma reducerii acidului carbonic. Tot așa e cert, că hidrogenul și oxigenul cari iau parte la formarea amilului, se compune prin descompunerea apei importate în celulă cu ajutorul rădăcinilor, ceea-ce se constată prin faptul, că toate hidratele carbonice, adică amilul, zahărul, celuloza etc. le aflăm compuse analog apei, adică conțin totdeauna de 2 ori mai mult H. decât O. (Amil = CH₁₀ O₆, zahărul C₁₂ H₂₂ O₁₁). Din cauza, că celula primește acid carbonic și eliberează O., unii au fost seduși, să confunde asimilarea cu respirația. Însă respirația este un proces, care e contrar asimilării, întrucât la respirație celula împoartă oxigen și eliberează acid carbonic. Respirațiunea adică și la plante este proces analog respirațiunea animalelor și decurge ziua cu energiă mai mică, ba foarte mică, iar noaptea cu energie foarte mare.

Asimilarea materiilor azotice.

Azotul sau nitrogenul este o materie indispensabilă atât în corpul plantei cât și în corpul animalelor. Corpul animalic în prima linie se clădește din materii azotice și apoi din materii minerale. Animalele primesc aceste materii prin mijlocirea plantelor, precum preste tot planta este așa zicând laboratorul, unde se produc toate materiile organice din materii anorganice. Celulele plantelor este locul, unde asemenea primului product organic, a amilului, se produc și materiile azotice (numite altcum și materii proteine, sau și albuș). Cea mai însemnată materie organică azotică în corpul plantei este *protoplasma* și *nucleul* celulei, însă mai sunt și alte materii azotice, precum este *leguminul* (casein vegetal), o materie ce se află concentrată mai vîrtos în fructele

plantelor noastre leguminoase, precum sunt fasolea, mazarea, linte, bobul etc. De asemenea *gluteinul* (cleiul vegetal) ș. a... Materiile azotice conțin afară de azot: *Carbon, oxigen, hidrogen și pucioasa*. La producerea acestor materii organice-azotice nu este indispensabil, ca celula producătoare să conțină grăunțe de clorofil, precum am constatat aceasta la producerea amilului, de oare-ce aflăm că și plantele, cari nu conțin clorofil, precum sunt bureții, produc materii azotice. Causa este, că elementele, din cari se clădește materiile azotice, nu se împoartă prin frunze din aer, ci din pămînt cu ajutorul rădăcinilor (afară de carbon), în formă de minerale solubile în apă, adică în formă de săruri, cari conțin nitrogen sau azot. Astfel de săruri sunt mai vîrtos salpetrul de kalium și de natrium.

Asimilarea materiilor minerale.

La timpul său am învățat, că în materia sacă a plantei aflăm și o parte necombustibilă (nearzătoare), care rămâne îndărăt în formă de cenusă. Am învățat mai departe, că analiza chimică în cenușa diferitelor plante a constatat mai multe elemente, precum: Sulfur, Fosfor, Clor, Bor, Brom, Iod, Fluor, Kalium, Natrium, Calcium, Magnesium, Barium, Strontium, Aluminium, Fer, Mangan, Zinc, Cobalt, Nichel, Cupru etc. În fine am văzut că nu toate elementele, cari le poate importa planta, dacă aceste elemente se află în mediul, în care cresc plantele, sunt indispensabile pentru că planta să se desvolte. Indispensabile am văzut că sunt: S., P., K., Ca., Mg., Fe., dar nu lipsesce nici odată-nici Cl. Toate aceste elemente indispensabile se împoartă în formă de săruri solubile în apă.

Pucioasa (S.) am văzut, că formează o parte constitutivă a materiilor proteine, de aceea nici nu lipsesce nici odată din corpul plantei. Ea ajunge în corp în formă de săruri sulfurice, compuse din acid sulfuric și din metale, cari sunt indispensabile la dezvoltarea plantei, adică în formă de *sulfat de calcium* (gips), *sulfat de kalium*, *sulfat de natrium* (sarea lui Glauber), *sulfat de magnesium* (sare amară).

Fosforul (P.) este cel mai însemnat dintre toate elementele pre lângă K. și N., căci experimentele făcute cu diferite soluțiuni au dovedit, că nici odată n'a succes, să se desvolte o plantă în o soluțiune fără *fosfor*. El este cu atât mai însemnat și merită atențiunea deosebită a economului, întrucât plantele îl scot din pămînt în cantitate relativ foarte mare, deși în sol se află în cantitate relativ minimală în comparație cu celelalte elemente alimentare. Indispensabilitatea lui se esplică prin legătura strînsă ce există între materiile proteine și între *fosfor*. Unde materiile proteine se prezintă în cantitate mai mare, acolo și P. se înmulțește, iar de unde materiile proteine emigrează, de acolo și P. dispăre; d. e. toamna tot fosforul se retrage din frunze în crengi și în tulpină dimpreună cu materiile proteine, cari depuse preste iarnă în tulpină sunt menite, ca la redeșteptarea plantei primăvara să serviască de material de clădit la producerea

de celule în diferitele organe ale plantei. Cum poate agricultorul să înmulțească fostorul în solul său și astfel a-l feri de infertilitate totală (nerodire), vom vedea la timpul său.

Clor (Cl.) se află în cenușa tuturor plantelor, dar s'a constatat, că nu este indispensabil pentru toate plantele, afară de *hrîșcă* (*Polygonum fagopyrum*), despre care s'a constatat, că fructele ei nu se coc, dacă solul nu conține Cl.

Siliciul și el se află totdeauna și mai vîrtos *equisetaceele* (pêrul porcului) conțin mult siliciu, însă s'a dovedit, că nu este indispensabil.

Dintre metale aflăm în cenușă totdeauna *K, Na, Ca., Mg., și Fe.* Dintre aceste de cea mai mare importanță e *K*, fără de care nici odată n'a succes să creștem o plantă. El e neîncunjurat de lipsă, asemenea *fosforului și nitrogenului.* Și *Na* se află totdeauna în corpul plantelor, dar nu e neapărat de lipsă.

Calciul e foarte răspândit în regnul plantelor. El e neîncunjurat de lipsă, căci nici odată n'a succes să creștem o plantă fără calciu.

Magneziul e indispensabil, mai vîrtos e indispensabil la producerea fructelor cerealelor. În fructe aflăm acumulat magneziul.

Ferul este ultima materie metalică, care o aflăm în fiecare plantă, fără excepțiune. Între fer și între producerea de clorofil e strictă legătura. Plantele, cărorora nu li-se dă fer, rămân palide și nu se desvoaltă.

Respirațiunea plantelor

Am atins deja la locul său, că respirațiunea plantelor este un proces analog respirațiunii animalelor. La respirațiune plantele asemenea animalelor primesc din aer oxigen. Oxigenul în corpul plantei se folosește pentru a se arde, mai corect zis, pentru a se *oxida* o parte a carbonului din *unsoare*, din *amil* și din *zăhar* și acidul carbonic produs prin acest proces de oxidare se eliberează prin frunzele plantelor. Oxigenul e indispensabil pentru plante, precum e indispensabil și pentru animale, căci dacă închidem planta întrun amestec de gaze, din care se lipsescă oxigenul, organele plantei înceată de a funcționa și planta moare asemenea animalelor. Înfluența cea mai mare o are oxigenul inspirat asupra protoplasmei. Puterea și căldura eliberată la oxidarea unei părți a carbonului, face posibilă mișcarea protoplasmei și transportarea din pământ în frunze a materiilor alimentare și asimilarea lor și a carbonului din aer, și transportarea lor la locul, unde este trebuință de materii organice produse prin asimilare.

O plantă care petrece în întunerec nu primește decât oxigen și eliberează *acid carbonic*, deci în întunerec nu se întîmplă decât numai *respirațiune*. La lumină procesul de respirațiune curge paralel cu cel de asimilațiune; dar asimilațiunea la lumină este mai energică decât respirațiunea așa, că deși prin procesul de oxidare o parte a materiei organice se consumă, totuș materia sacă se înmulțește. Toate plantele vii respiră. Când semința încolțește are trebuință de mult oxigen. În acest

stadiu plantele nu asimilează, ei numai respiră, eliberând acid carbonic. Și aceasta se întîmplă până atunci până când plantei încolțite nu-i cresc frunzele verzi, Și mugurii, cari sunt în dezvoltarea, primesc oxigen și eliberează acid carbonic și aceasta nu se întîmplă numai în întunerec, ei și la lumina soarelui. Și organele subpământene încă respiră. Despre aceasta ne putem convinge așa, că enfundăm rădăcinile unei plante în apă lipsită de acid carbonic. În scurt timp observăm, că în apă se află acid carbonic produs prin respirațiune. Să înțelege, că organele subterane ale plantei nu pot respira decât numai întrun pământ aerisat. Îndată ce străbaterea aerului este împedecată, ori prin consistența prea mare a pământului (solului), ori-că în urma ploilor se formează o scoarță nepenetrabilă, ori în urma unei inundări, plantele tînjesc, ba și pier (mor); de aceea trebuie să grijim, ca pământul să fie totdeauna sfărîmăcios. De aceea săpăm pământul împrejurul plantelor, d. e. împrejurul pomilor. Petalele corolei și organele de reproducere consumă foarte mult oxigen. Energia oxidării e atât de mare, încât e potrivită să facă, ca temperatura respectivelor organe să crească în mod remarcabil. Mai ales florile de curcubătă respiră energetic, atât de energetic, încât în lăuntru lor se produce căldură, care se poate constata și cu ajutorul unui termometru. Tot așa respiră și criptogamele (bureții).

Transpirațiunea

Știm, că un lievid, chiar și la temperatură normală aburează neconținut. Asemenea și plantele dau din sine vapori de apă neconținut. Aceasta se numește *transpirațiune*. Transpirațiunea nu se întîmplă numai pe întreaga suprafață a frunzelor, ei și în lăuntru lor. Energia transpirațiunii depinde mai întâi de la cantitatea umidității, ce se află în aer. Cu cât mai umed este aerul cu atât mai mult se reduce transpirațiunea. Întrun spațiu saturat de umiditate, transpirațiunea e aproape nula. Din contră într'o atmosferă uscată transpirațiunea e atât de energică încât, dacă cătră organele transpirătoare nu se transportă umiditate suficientă, organele respective se vestejesc. Foarte mult depinde transpirațiune de la *temperatură*. Crescând aceasta crește și energia transpirațiunii, mai vîrtos dacă în același timp scade și umiditatea aerului. Mai crește transpirațiunea și în urma mișcării aerului. În fine mai depinde și de la gradul de însolațiune.

Străformarea materiilor și transportarea lor

În cât privește transportarea acelor combinațiuni organice și anorganice, cari servesc la clădirea organelor plantei, ele trebuie să se afle într'o stare, ca să poată fi transportabile, adică să fie dizolvate. Și dacă nu sunt, atunci trebuie să primească altă formă, pentru a deveni transportabile; drept aceea străformarea și transportarea stă în strictă legătură.

Direcțiunea, în care elementele de nou produse se mișcă, e totdeauna condiționată prin locul unde vin a se consuma. Trei cazuri sunt posibile: a) Alimentele dizolvate se transportă de la locul de producțiune la

locul de consumare; b) dela locul de producție la locul de deposit; c) dela locul de deposit către locul de consumare. Acest fapt îl vom ilustra prin câteva exemple:

a) Până când frunzele cresc, ele consumă amilul produs și nu-l esportă; însă după ce sau dezvoltat deplin, ele provăd cu amil și cu alte alimente frunzele și părțile tulpinei, cari zac deasupra lor. Ele dau și materia pentru clădirea florilor, ba chiar și pentru dezvoltarea rădăcinilor.

b) Cele mai însemnate locuri de depunere pentru materiile organice și pentru cele mai însemnate minerale sunt fructele și semințele. La producerea acestora trebuie să contribuie toate frunzele și tulpina plantei. Dar și în pământ se pot depune alimentele d. e. în cartofi, sfeclă etc.

(Va urma)

Varietăți

Parastas. Pentru fericitul episcop *Ioan Poșasu* s'a ținut Joi în 5/18 Februarie, în biserica dela morminti, un parastas, la care a fost de față P. S. S. Domnul Episcop diecesan *Nicolae Popea*, I. P. C. S. Domnul Arhimandrit-vicariu *Filaret Musta*, membrii Consistoriului diecesan, corpul profesoral și elevii dela Institutul ped. teologic și alți stimători ai fericitului Episcop. Actul divin l'a săvârșit P. Cuviosia Sa Domnul Dr. Iosif Badescu asistat de presbiterii Ioan Stoian și George Buru și de diaconul Dr. P. Ionescu. Vecinică pomenirea lui.

Faptă bună. Tinerul *Simeon Truș*, pedagog de cursul al doilea în Caransebeș, a dăruit santei biserici din Cernă o frumoasă candelă de argint de china. Fapta se laudă de sine.

Cas de moarte. În 12 Februarie st. n. a răposat în Domnul binemeritul învățătoriu pensionat *Lazăr Bijan* în comuna Corniareva, în al 60 an al etăței și în al 37-lea an al serviciului învățătoresc. În mormântarea s'a celebrat Duminecă în 14 Februarie 1904 st. n. cu mare pompă. Reposatul a fost însoțit la odihnă vecinică de o mulțime de locuitori. Fie-i țerina ușoară și memoria neuitată.

Convocare

Domnii acționari ai societății comerciale pe acții „Verendineana” să invite la

a V-a adunare generală ordinară,

care să va ținea în Veredin în 10 Martie st. n. 1904 la 10 oare a. m.

Obiectele ordinii de zi sunt:

1. Raportul direcțiunii și subșternerea bilanțului pe anul 1903.

2. Raportul comitetului de supraveghere,
  3. Decis asupra celor de sub punct 1. și 2. și darea absoluturilor,
  4. Propuneri eventuale.
- Veredin în 16 Februarie 1904.

George Ionescu

președ.

Meila Velescu

secret.

Domnii acționari, cari voese a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotențiați, sunt rugați a-și depune acțiunile și eventual documentul de plenipotență cu 3 zile înainte de adunarea generală la direcțiunea societății.

Licitațiune minuendă

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan ddo 22 Octomvre 1903 Nr. 3657 B. se escrie licitațiune minuendă pentru renovarea santei biserici, dinpreună cu zidul ce încunjură curtea bisericii din comuna **Ogradena-vechie**, protopresbiteratul Mehadiei cu prețul de esclamare de 1100 coroane și 29 bani. Licitațiunea se va ținea în 29 Februarie 1904 la 2 oare după amiază, la sânta biserică.

Reflectanții vor avea să depună înainte de licitațiune vadiul de 10% din prețul esclamării, în bani gata s'au hârtii de valoare.

Planul și specificațiunea de spese și măsuri se poate vedea la Oficiul parohial în ori ce zi.

Ogradena-vechie, la 1 Febrarie 1904. 2-3 [11]

Emanuil Pirtea

preș. com. par.

Eftimie Nicolaiescu

not. com. par.

Aduc la cunoștința P. T. Public, că dela 15 Februarie a. c. mi-am mutat prăvălia mea de croitorie în casele d-lui *Maier Pop*, vis-a-vis de otelul „la Pomul verde”.

Totodată fac cunoscut P. T. mușterii, că sunt provezut cu cele mai fine și solide materii pentru haine preoțesci și civile pentru sezonul, ce vine.

Me recomand atențiunei P. T. Public

Caransebeș, Ianuarie, 1904

Iosif Eisenzopf

croitoriu

Ferți-vă de falsificate!

IOSIF BARBU, Lugoș

ofere

Vin roșu de Ménes

— pentru trebuințe bisericesci —

1 litru 80 cr. — Un butoiu de 4 litri 3 fl. 20 cr.

La cumpărări de 4 litri butoiul e gratis

Trimis franco cu poșta cu 36 cr. mai mult

Ferți-vă de falsificate!

A V I S

P. T. domni, cărora li s'au trimis spre vinzare „Călimdariiul Românului“ și „Bănățeanul“ pe anul 1904, sunt rugați prin aceasta de a transpune fără întârziere prețul esemplarelor primite subsemnatei administrațiuni.

Administrațiunea
Tipografiei și Librăriei Diecesane.

A v i s

Deoarece subscrisul cu 1 Februarie a. c. am predat cofetăria mea d-lui cofetariu

Eduard Rátvay,

într'una îmi țin și de datorință a mulțami mult St. public din loc și jur, pentru sprijinul, cu care au binevoit a mă onora până în ziua predării cofetăriei mele.

Totodată rog mult St. public, ca sprijinul acesta, de care mai mulți ani am avut fericire a mă bucura, să binevoiască a-l păstra și pentru

următorul meu, care fiind singur măestru cofetariu, își va da silință a satisface în toată privința cererii mult St. public.

Caransebeș, în Februarie 1904.

Cu toată stima

George Imbronoviciu

Am onoare a aduce la cunoștință M. O. public, că cu 1 Martie a. c. deschid în Oravița

cancelărie de arhitectură.

Întreprind spre efectuare tot felul de planuri și zidiri.

Tot odată fac cunoscut M. O. public, că întreprinderile de zidiri și aranjamente le esecut asociat cu domniii maestrii: *Ioan Cotêrla* și fiul, sculptor tâmplar, *Filip Mateiu* pictor-auritor și *Demetriu Bayheria* lăcătar.

cu distinsă stimă

10 1 3

Demetriu Boitor
architect — intreprinzetor

Primul stabiliment de mobile

în Caransebeș

Piața principala, în casa Domnului Stancoviciu.

Am onoarea a anunța cu tot respectul M. Stimatului public, că am deschis în piața de aici

Un stabiliment de mobile și de mărfuri de galanterie în lemn.

Prin legăturile, ce le am cu primele fabrici de cel mai mare renume din țară și din străinătate, sum în poziția a servi M. Stimatului public

Mobile și lucruri bune de tapeserie

făcute din lemn sănătos și deplin uscat în ori-ce formă și stil, începând de la forma cea mai simplă și până la cea mai elegantă cu prețuri moderate, prețuri plătite în bani gata ori în rate fiind capabil a ținea cu ori-cine concurență.

Poftesc M. Onoratul public să binevoiască a visita depositul meu bine sortat.

Andrei Deac.

Nota: Pentru soliditatea mobilelor primesc garanță ori-și-când.

Real și ieftin.

CONVOCARE

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „Făgețana“, ca societate pe acțiuni în Făget sunt prin aceasta invitați în sensul §-lui 15 al statutelor societății la a

XII-a adunare generală ordinară,

care se va ține în FĂGET, Luni la 7 Martie n. 1904 la 10 oare a. m. în localul societății.

Obiectele puse la ordinea zilei sunt:

1. Raportul direcțiunii despre activitatea insttit. și despre rezultatul gestiunii anului XII. 2. Raportul comitetului de supraveghiere. 3. Aprobarea bilanțului. 4. Decisiunea asupra împărțirii profitului curat, realizat în anul al XII-lea de gestiune. 5. Darea absolutului membrilor în direcțiune și în comitetul de supraveghiere. 6. Alegerea a 2 membrii în direcțiune eventual comitetul de supraveghiere. 7. Modificarea §§-lor 4 și 50 din statutele societății. 8. Înmulțirea capitalului social. 9. Modificarea statutelor fondului de pensii al funcționarilor. 10. Eventuale propuneri făcute în sensul §-lui 26 din statutele societății. 11. Exmiterea a 2 acționari pentru verificarea procesului verbal luat în adunarea generală.

Domnii acționari, cari voesc a participa la adunarea generală sau în persoană sau prin plenipotențiati, sunt invitați în virtutea §-lui 16 din statutele societății a-și depune acțiunile D-lor cu o zi înainte la cassa societății.

Făget, la 11 Februarie st. n. 1904.

Direcțiunea.

Active	Contul Bilanț				Pasive				
Cassa în numărar			11.998	16	Fondurile sociale:				
Realitățile institutului			70.833	17	Capital de acții 1000 b. à 200 cor.	200.000	---		
Efecte publice			49.345	40	Fondul de rezervă	100.000	---		
Acțiuni străine			20.720	---	" special de rezervă	66.041	96		
Împrumuturi pe cambii cu cavenți			566.565	14	" de garanță	6.000	---		
" " " cu acop. hip.			201.865	46	" realităților	10.650	06		
" " " hipotecă			193.559	44	" de pensii al funcționarilor	63.651	33	446.343	35
" " " oblig. cu cavenți			126.797	16	Depuneri spre fructificare			816.201	19
Credite de cont-curent			100.596	91	Cambii reescomptate			77.455	70
Mobiliar	2096	26			Interese anticipate pro 1904			12.507	---
După amortisare de 10%	209	63	1.886	63	Diverse conturi creditoare			14.620	52
Diverse conturi deb. și int. rest.			55.588	84	Profit curat			32.627	56
	Cor.	fil.	1399.755	31		Cor.	fil.	1399.755	31

Gșife	Contul profitului și pierderilor				Venite				
Interese :					Interese :				
pentru fondul de rezervă			6.000	---	dela împrt. pe camb. cu cavenți	61.908	51		
pentru depuneri spre fructificare			41.317	39	" " " cu acop. hip.	20.140	37		
pentru cambii reescomptate			9.844	---	" " " pe hipotecă	20.262	22		
Salare, rețut de cuartir și marea de prezență	17.986	34			" " " oblig. cu cavenți	12.209	69		
Chirie, porto, tipărituri și alte	3.986	48	21.972	82	" credite de cont-curent	7.035	37		
Contribuție directă			7.596	19	" efecte publice	1.009	66	122.565	82
" de 10% după înt. dep.			4.131	74	Profitul dela realități			1.738	---
" comunală			1.096	71	" " acțiuni străine			2.032	46
" camera comercială			187	34					
Competiță de timbru			852	91					
Dare de drum			500	---					
Amortisare din mobiliar			209	63					
Profit curat			32.627	55					
	Cor.	fil.	126.336	28		Cor.	fil.	126.336	28

Făget, la 31 Decembrie 1903.

Directorul executiv:
Sebastian Olariu m. p.

Pentru comptabilitate:
Haneșiu m. p.

Membrii în direcțiune:

Axentiu Gaita m. p.

George Popovicu m. p.

Adam Groza m. p.

Conturile prezente esaminându-le conform legilor și statutelor, le-am aflat esacte și cărțile purtate în bună regulă.

Făget, la 11 Februarie 1904.

Comitetul de supraveghiere:

Dimitrie Iosof m. p.

Adam Lesnican m. p.

Alexandru Iclozan m. p.

Demetriu Cărăbaș m. p.

Vasile Nicorescu m. p.